

єдиний, як у вірші Лоренса, тропів, алюзій, що дозволяє краще інтерпретувати складні місця тексту і визначити його прагматику. Лише тоді переклад буде точним, стилістично адекватним і успішним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Радчук В. Функції перекладу// Всесвіт. – 2006. – №5-6. – С.149-159.
2. Коломієць Л.В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії): Монографія. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2004. – 522 с.
3. Belekova L. Conceptual Ouhomron: Cognitive Mechanism of New Verbal Poetic Images Formation/In Search of (Non) Sense. Literary Semantics and the Related Fields and Disciplines. Book of Abstracts. – Krakow: Institute of English Philology, 2006. – P.14.

МОВЧАННЯ ЯК КОМУНІКАТИВНА ОДИНИЦЯ

Єрмоленко А.І. (Суми)

Комуникативно значимим є мовчання, за допомогою якого передається певна інформація від відправника до одержувача.

Мовчання – це поліфункціональне явище.

Медитативна функція. Пауза береться мовцем для того, щоб зібратися з думками, обдумати наступну репліку, знайти аргументи для переконання співрозмовника.

Риторична функція. Пауза береться мовцем для того, щоб надати вагомості своїм словам. Риторична пауза може бути анафоричною: таким мовчанням мовець підкреслює значення вже сказаного; катафоричною – нагнітання очікування, привертання уваги до наступних слів.

Термінаційна функція. Мовець використовує паузу для того, щоб показати, що тема закрита та навмисний перехід до іншої теми.

Емотивна функція. Пауза використовується для номінації емоцій, для позначення небажання говорити в силу психічного стану.

Атрактивна функція представлена в педагогічній та ораторській сфері.

Функція емоційної заміни вербального спілкування є маркером близькості людей, коли слова становляться зайвими.

Мовчання адресата включає дисконтактну функцію – намагання переваги спілкування з співрозмовником, не підтримувати контакту.

Мовчання є етнічно-культурним феноменом. Наприклад, для фінів мовчання виступає як важлива частина спілкування. Мовчати – значить слухати, проявляти увагу до співрозмовника. Мовчання – це прояв достоїнства, спосіб уникнути протистояння [1, 72].

У слов'янській комунікативній культурі простежується традиція високої оцінки мовчання у фольклорних творах: *Слово-срібло, мовчання-золото; Хто мовчить, той двох навчить*.

Англ.: *silence gives consent*, укр. *Мовчання - знак згоди*, семантизується по-різному. Вміння терпляче вислухати співбесідника, не заперечуючи йому не значить для англійця поділити думку. Пор. наступні дефініції "мовчати":

"Мовчати –

Не вимовляти нічого, не видавати ніяких звуків;

Дотримувати шось у таємниці, не розповідати чогось, не висловлюватися" [2, 155].

"Мовчати –

Нічого не говорити, не роблячи звуків голосом.

Не розповідати, не говорити про когось, про щось, тримати в таємниці.

Не порушувати тиші.

Не давати про себе знати" [3, 120].

Мовчання може казати про те, що людина не знаходить в собі душевні сили сказати про що-небудь, тобто є інформація, яку хоче передати людина, несе важку емоційну забарвленість, але він не може передати її вербально: *Сказати про смерть матері сестри не змогли. Мовчали* [2].

Мовчання може виражати те, що людина замислюючись, "говорить сама з собою":

- *Не потрібно, Ксана, тобі це знати.*

- *Раз про тебе – значить потрібно.*

Він помовчав та здався. Вона не з тих, кому відмовляють [2].

Мовчання може говорити про те, що співбесідник не бажає продовжувати спілкування. Приклад з усного мовлення: *Я перед нею і так, і сяк звивався, а вона уперлася як баран і мовчить. Бачу, що розмова не клеїться, плюнув та пішов* [1].

Мовчання в соціальному контексті частіше всього піддаються негативній оцінці: *Жахливо, коли люди бачать несправедливість і мовчать* [1]. Особливо негативно оцінюється мовчання, як вважає Н. Д. Арутюнова, тих людей, "які за визначенням повинні мати що сказати, - письменники, громадські діячі, проповідники, вчителі життя". Ситуація мовчання в даному випадку інтерпретується як ненормативна – як знак творчої кризи [4, 113].

Мовчання, розглядаючись в естетичному аспекті, є способом подолання такої проблеми, як обмеженість можливостей вербальної мови для передачі понадсенсів. Велика кількість письменників та поетів дійшли до висновку, що слово інколи не може передати різноманітність сенсів, істинну думку. Вихід з проблеми вони бачили у відмові від слова на користь мовчання. Згадаємо хоча б слова В. А. Жуковського: "Лише мовчання зрозуміло говорити". А. І. Тютчев пише цілу естетичну програму, що закликає до мовчання. Його відома поезія "Silentium". "Мовчи, ховайся і там. Почуття і мрії свої" - закликає він, адже "сказана думка є кривда" [3, 300].

Бельгійський драматург Томас Метерлінк стверджує, що смисл явлення відкривається в мовчанні, а слова не здатні навіть указувати на думку. Метерлінк створює свій "театр мовчання". Про його естетичну програму пише П. Еткінд: "...звичайна мова, що служить для спілкування людей, здається Метерлінку недостатньою для спілкування людини з "вищою сферою" або ж для справжнього спілкування між людьми. У ідеалі повинен настати час безпосереднього спілкування душ, без допомоги слів. Слово матеріальне, і тому воно не може бути вираженням чистої духовності. Справжнє спілкування між душами людей здійснюється в мовчанні". [5, 34] "Душі занурені в мовчання, як золото чи срібло занурене в чисту воду, - пише Метерлінк у статті "Мовчання", - і слова, що вимовляються нами, мають смисл завдяки мовчанню, що омиває їх". На думку Метерлінка, справжнє життя знаходить своє відображення в мовчанні, тоді коли мова служить найчастіше для того, щоб уникнути тиші, що так лякає людей, що занадто серйозна та змістовна, щоб можна було зловживати нею [6, 14].

Мовчання в умовах діалогічного чи полілогічного спілкування тісно пов'язано з етичними нормами, правилами поведінки та з релігією [7].

М. Епштейн: "Про російську культуру можна почути дві протилежні думки: 1) це мовчазна культура, цинтива, соромлива, що береже свій смисл, соромиться його виговорити, винести назовні; 2) російська культура надзвичайно говірлива, утомливо суєсловна, і слова в ній замінюють справи. Представляється, що дві ці думки вірні і, по суті, не спростовують, а доповнюють один одного. Дві особливості російської культури - мовчазність та багатомовність - взаємопов'язані. Російська словесність тим і дивовижна, що виставляє назовні своєю глибиною безмовність, грімко та вперто мовчить, ховаючи мовчання за достатком слів" [8, 212].

В релігійно-містичному аспекті мовчання є необхідною умовою для спілкування з Богом. "Мовчання у древності вважалося станом Першості: до божественного Творіння у Всесвіті було Мовчання. Мовчання наступить і після загибелі Світу. У зв'язку з цим мовчання під час культу символізувало спілкування і злиття з Світовою Душею, з Божеством" [9, 71].

Александрова І. Б. у своїй статті "Слово про мовчання" визначає, що мовчання - "...це особливий стан духа, що відмовився від земного початку для того, щоб почути його голос. Мовчання-це коли хочеш закричати: "Господи, пронеси мимо що чашу!" - але зостаєшся безмовним. І несеш свій хрест і віриш" [10, 73].

Арутюнова відмічає, що мовчання у психологічному аспекті є симптомом якогось внутрішньої кризи: хвороби, відчуження, почуття самотності, інтимних переживань, прийняття важкого рішення, тайни, зосередження на сокровенному" [11, 114]. Приклад: Справжній жах для мене, коли образившись, Ігор уходить в себе та мовчить. Для мене це тортурі - я не можу спілкуватися з людиною. (З листа читачки, що було опубліковано в журналі "Домашній очаг") [4]. В даному прикладі, мовчання є симптомом відчуження та інтимних переживань людини.

Мовчання може становитися своєрідним ритуалом. Ситуації, що передбачають мовчання, являються канонізованими. Ритуалізованою, наприклад, є хвилина мовчання. Вперше в історії вона відбулася в 1919р. в Великобританії. Мовчання є символом смерті. Так про це пише Арутюнова: "Про померлих кажуть, що вони замовкли назавжди. Мовлення асоціюється з життям, мовчання - зі смертю" [11, 114].

Отже, мовчання є своєрідною формою несловесного спілкування між людьми. Розмова не переривається, коли людина замовкає, вона продовжується на якісно іншому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сетичкина Е.П. Молчание: лингвистический аспект//Русский язык в России на рубеже XX-XXI вв.: Материалы международной научной конференции. - Самара: Издательство Сам ГПУ, 2003. - 70-74 с. 2. Толковый словарь русского языка/Под ред. С.И. Ожегова, Н.Ю. Шведовой. - М.: А Темп, 2008.- 944 с. 3. Словарь русского языка: В 4-х т./АН ССВР, Ин-т русского языка; Под ред. А.П. Евгеньевой. - М.: Русский язык, 1985-1988.- 656 с. 4. Арутюнова Н.Д. Молчание: контексты употребления// Логический анализ языка: Язык речевых действий. - М.: Наука, 1994. -106-117 с. 5. Эткинд Е. Театр Мориса Метерлинка/ из кн.: Морис Метерлинка. Пьесы. - М.: Изд-во "Искусство", 1958.- 100-167 с. 6. Эткиндей М. Слово и молчание в русской культуре// Звезда. - 2005. - №10. -202-222 с. 7. Корнилова Н.Б. Слово и молчание: аспекты взаимодействия. - Режим доступа: <http://www.rsl.ru>. 8. Эткиндей М. Слово и молчание в русской культуре// Звезда. - 2005. - №10. -202-222 с. 9. Меликян С. В. Русское и финское коммуникативное поведение. Воронеж: Изд-во ВГТУ, 2000. 47-52 с. 10. Александрова И.Б. Слово о молчании//Русская речь. - 2005. - №4. -70-75 с. 11. Арутюнова Н.Д. Молчание: контексты употребления// Логический анализ языка: Язык речевых действий. - М.: Наука, 1994. -106-117 с.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. ІНІ <http://www.minirusssia.ru/#>.
2. Улицкая Л. Два рассказа http://magazines.russ.ru/novyi_mi/2005/3/ulic7.html.
3. Тютчев А.И. Сочинения. В 2-х т. - М.: Правда, 1980. - 560 с. 4. Домашний очаг <http://www.goodhouse.ru/>.